

בבא מציעא יב

משה שווערד

1. תוספות מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א ד"ה חצר משום

חצר משום יד אתרבאי - ולכך כי הוי דומיא דיד דהיינו כשהוא בצד חצרו קונה אפילו בע"כ או אפילו קטנה בידה וכשאינה סמוכה לחצרה דלא הוי דומיא דיד לא תימא כי היכי דאין לו דין יד הכי נמי אין לו דין שליחות אלא לא גרע משליחות ובמידי דזכות כמו מתנה קנה ואפילו אינו עומד בצד חצרו ואפילו אינה משתמרת ובמציאה דאין דעת אחרת מקנה אותה בעינן משתמרת ובגט דחוב הוא לה אפילו במשתמרת אינה מתגרשת דלא עדיפא משליחות דאין חבין לאדם שלא בפניו.

2. תוספות מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א ד"ה ויצא בפתח

ויצא בפתח אחר - ל"ג ואפקריה דהא חשיב ליה דעת אחרת מקנה אותו דמייתי ראייה ממתנה ואי אפקריה אם כן מיד כשיצא הארנקי מידו היה הפקר ובשעת זכייה ליכא דעת אחרת אלא ל"ג ואפקריה ולעולם היא שלו עד שיזכה בה אחר.

3. רש"י על בבא מציעא דף יב/א

זרק ארנקי - והפקירו לכל הקודם:

4. ספר בית לחם יהודה

✓ (שצג) רש"י ד"ה זרק ארנקי - והפקירו לכל הקודם. והתוס' הקשו ע"ז מדבעינן למיפשטה מהא דבמתנה לא בעינן רץ אחריהן ומגיענן משום דדעת אחרת מקנה אותן שאני, ואי בהפקר קמבע"ל א"כ הרי ליכא הכא דעת אחרת מקנה. וכתב הרמב"ן בדעת רש"י דרק בהפקר דמציאה ליכא דעת אחרת מקנה אבל בהפקר מדעת בעלים שפיר איכא דעת אחרת מקנה "דכל הפקר שהיו לו בעלים והם הפקירוהו מתחילה לדעת כמי שדעת אחרת מקנה אותן דמי, ולא אתא לאפוקי אלא מציאה שלא הפקירוהו בעלים מדעתם אלא שהיא מופקרת ועומדת, אבל הפקירוהו בעלים כדון מתנה דמי". אך הרמב"ן תמה ע"ז דזהו רק למאן דס"ל בנדורים מגא דהפקר כמתנה שאינו יוצא מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, אבל מסקנת הסוגיא התם דהפקר לאו כמתנה דמי אלא יוצא מרשות בעלים מיד כשהפקירו.

ותירץ הרשב"א [וכ"נ מהרמב"ן שזוהי כוונתו בסוף דבריו] "דאפ"ה כיון דבשעה שיצא מידו הפקירו מדעתו לכל הקודם הרי זה כדעת אחרת מקנה". ויל"ע בכוונתו, ועכ"פ לפי תירוצו זהו מה שמדגיש רש"י "והפקירו לכל הקודם". ועיין במל"מ בפ"כט מהל' מכירה ה"א שהבין בדעת רש"י דהפקר חשיב ממש דעת אחרת מקנה, שכתב שלרש"י יקנה קטן מן התורה בהפקר [להסוכרים דקטן זוכה מן התורה בדעת אחרת מקנה] כיון שלדעת רש"י הפקר חשיב דעת אחרת מקנה, וצ"ב. ואכן הנהניבות בסי' רעג' סק"א מוכיח מרש"י בגיטין דאף בהפקר מדעת אין לקטן זכיה, ומבאר "דאף רש"י מודה דלענין שאר דברים לא חשיב הפקר דעת אחרת מקנה, ורק לענין חצר שאינה משתמרת במשומר לדעת המפקיר סגי".

5. הערות הגר"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א

והא דרש"י פ"י שמירי בהפקר וגמ' דילן מיירי לגבי מתנה שדעת אחרת מקנה (ועי' מגיד משנה פכ"ט ממכירה ה"א, קצוה"ח ונתה"מ רע"ג סק"א) וי"מ שרש"י דקדק כאן בדבריו ש"הפקיר לכל הקודם", והיינו שהפקר

דהכא ל"ה הפקר לגמרי, אלא "לכל הקודם" ובכהאי גוונא דייקא הוי קצת כדעת אחרת מקנה, והוי כמתנה שאין לשאר העולם שייכות לזה החפץ חוץ מהזוכה. וכנ"ל. ועי' באחרונים.

6. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף יב/א

זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו. פרש"י ז"ל והפקירו לכל הקודם. והזיקו לפרש כן מה שאמרו בפ' השואל (לקמן קב, א) גבי גללים הקולט מן האויר הרי אלו שלו, ואם איתא לדר' יוסי בר חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו תקני לו אויר חצרו, ופריק רבא אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי. ואקשינן והא מבעיא בעי לה רבא זרק ארנקי בפתח זה וכו', ואי ס"ד במתנה קא בעי רבא ולא בהפקר, מאי קושיא לימא כי קא מבעיא ליה במתנה ומשום דאיכא דעת אחרת מקנה, אבל בהפקר פשיטא ליה. ואיכא למידק אי בהפקר היכי מוכח לה רב פפא מדבעי ר' ירמיה במתנה היאך, וקבלה מיניה ר' אבא במתנה אע"פ שרץ אחריהן ואינו מגיען. והא רב פפא גופיה הוא דקאמר דעת אחרת מקנה אותו שאני ומוכח לה מהא דר' ירמיה. וי"ל דשאני הכא דהפקר שהוא מדעת בעלים, (הוא ו)כדעת אחרת מקנה אותו הוא...

7. תוספות רא"ש על בבא מציעא דף יב/א

אויר שאין סופו לנוח. אבל אויר שסופו לנוח קני אפילו באויר מההיא דגיטין כדפי' רש"י, ועוד בפ' מרובה (ע"ב) גבי זרוק גבתך לחצרי ותקני לי חצרי, ואפילו למ"ד קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא מודה לענין קנין דכמי שהונחה דמיא דמשום אינטורי הוא והא מינטר ויש ליישב האי בעיא אפילו למ"ד קלוטה כמי שהונחה דמיא ומחייב זורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע דדילמא הכא איפכא דמשום אינטורי הוא והא לא מינטר, וא"ת ותפשוט הך בעיא מהא דקתני התם הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג ונמחק או נשרף הרי זו מגורשת ומפרש בגמ' כגון שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא משום דמעיקרא לשריפה קאי אלמא אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי, [1] וי"ל דהתם כיון שקדמה דליקה לגט הרי הוא כאלו זרקו לאש ממש אבל הזורק לתוך הבית רוצה הוא שיקדים לו קליטת אויר ביתו, [2] ועי"ל דהתם אי אמרי' כמונח דמי הרי הוא מונח באש ומיהו קדם גט לדליקה בשעה שזרקו היה ראוי לנוח בארץ:

8. ספר בית לחם יהודה

כלומר דיש לחקור ביסוד הקנין באויר שסופו לנוח [וה"ה באויר שאין סופו לנוח להצד דכמונח דמי] אם הא דחצירו קונה לו בזה זהו משום דחשיב כמונח על הארץ וקרקע החצר קונה לו, או זהו משום דהאויר עצמו הוא מקום קנין. וזהו איפוא כונת הרא"ש דיסוד הקנין באויר שסופו לנוח הוא משום דחשיב כמונח על הארץ וקרקע החצר קונה לו, וזהו הטעם דכשקדם הגט לדליקה קונה החצר דכיון ד"ראוי לנוח בארץ" שפיר חשיב כמונח בארץ וקרקע החצר קונה לה, ומשא"כ כשתחתיו דליקה [שקדמה הדליקה לגט] דלא קני משום דאי חזית ליה כמונח למטה הרי הוא כמונח בדליקה ולא בקרקע החצר. אבל אי נימא דהקנין באויר שסופו לנוח [וה"ה באויר שאין סופו לנוח להצד דקנין הוא משום שהאויר עצמו הוא מקום קנין א"כ מה בכך שסופו ליפול לדליקה מכ"מ אויר החצר עצמו יקנה לה. הא לא יקנין ממונח לאו דמונח הוא

שצה) אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא. הרא"ש בתוספותין הקשה שנפשוט את הבעיא מהא דתנן בגיטין ע"ט, א שאם היה עומד בראש הגג וזרק גט למטה לחצירה כיון שיצא מרשות הגג הרי זו מגורשת אע"פ שנמחק או נשרף טרם שהגיע לארץ, ואמר ר"נ התם דלא שאנו אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא משום דמעיקרא לשריפה קאזיל, והיינו משום דבקדמה דליקה אין סופו לנוח, אלמא דכשאין סופו לנוח אינו קונה. ותירץ הרא"ש בתיורן ב' [וכן תירץ התוס' שאנץ – בשיטמ"ק] "דהתם אי אמר כמונח דמי הרי הוא כמונח באש, ומיהו קדם גט לדליקה ראוי לנוח בארץ".

9. מהר"ץ חיות מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א

גמ' אור ש אין סופו לנוח כמונח דמי או לא. נ"ב לא ידעתי מדוע לא פשיט ליה הש"ס מהך פלוגתא שבת (ד ע"ב) אם אמרינן קלוטה כמו שהונחה דמי ושם הוי ג"כ אור שאין סופו לנוח. ועי' גיטיין (עט ע"א) ותוס' שם ד"ה דרך עליה:

10. ריטב"א על בבא מציעא דף יב/א

מתני' מציאת בנו ובתו הקטנים. בגמ' אסקה ר' יוחנן דבנו קטן לאו דוקא אלא כל הסמוך על שולחנו ואפילו הוא גדול זהו קטן וכל שאינו סמוך על שולחנו זהו גדול ואפילו הוא קטן, מיהו בתו קטנה דקתני קטנה ממש ואפילו שאינה סמוכה על שולחנו וכדמוכח בגמרא בהדיא גבי אמה העבריה, וטעמא פרש"י ז"ל משום דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבה נעורים לאביה, ואינו נכון דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב ולא גמרינן מיניה דמונא מאיסורא לא גמרינן כדאיתא במס' קידושין (ג' ב') ובכתובות (מ"ו ב'), לכך פירש ר"י דטעמא משום איבת נישואין דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין:

11. חדושי הריטב"א (המיוחסים) על מסכת בבא מציעא דף יב/א

מציאת בנו ובתו הקטנים עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי אלו שלו פי' כלהו פשוט לבר מבנו דמציא בתו הקטנה פשי' לן דלאביה הוי ואפילו נערה נמי דכל שבה נעורים לאביה משום דהא אי בעי מסר לה למנוול או מוכה שחין. ועבדו ושפחתו דכל מה שקנה עבד קנה רבו. ומציאת אשתו משום איבה כדי שלא תבריה אשה משל בעלה ותאמר מציאה מצאתי וכדאיתא בירושלמי אבל מציאת בנו הקטן אמאי לאביו דהא אין לו לאביו שום זכות בבנו ואפילו הוא קטן והיינו דאמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו מפני שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחרה בידו כלומר ואנו רואין כאלו הגביהה לצורך אביו וזהו משום דקטן לית ליה זכיה מן הדין אלא משום דרכי שלום וכדתנן מציאת שוטה וקטן יש בהן גזל משום דרכי שלום והיינו דאקשי' [למימרא דס"ל] (למ"ד) דקטן לית ליה זכיה מדאורי' כלומר דודאי אי אית ליה זכיה מד"ת משום האי טעמא דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו לא אמר דלהוי דאביה:

12. ספר בית לחם יהודה

שצז) רש"י ד"ה מריצה אצל אביו – הלכך כשמגביה לצורך אביו הגביהה. אין הכונה שמן הדין הוא של אביו מדין מגביה מציאה לחבירו אלא זהו רק טעם לתק"ח שתהא מציאתו לאביו, וכן ביאר הריטב"א בחי' הריטב"א החדשים בכוננת רש"י, ז"ל: "פי' לפי, וכיון דרבנן הוא דתקון מציאה לקטן מפני דרכי שלום אמרינן שתהא מציאתו לאביו מהאי טעמא. ואפילו לרב נחמן דאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו בהא מודה לשמואל מטעמא דאמרן, דהא ר"נ תלמידיה דשמואל ולא פליג עליה מסתמא. ועיין בריטב"א.

13. תוספות יום טוב מסכת בבא מציעא פרק א משנה ה

מציאת אשתו שגרשה אף על פי שלא נתן כתובה. תימה מאי אף על פי. אדרבה כ"ש דמציאתה שלה. ובגמרא. גרשה פשיטא. הכא במאי עסקינן במגורשת ואינה מגורשת. כגון זרק לה גטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה כדתנן במ"ב פ"ח דגיטין ד"ר זירא אמר שמואל כ"מ שאמרו מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה. טעמא

מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה הכא אית לה איבה ואיבה. והשתא אתי שפיר דהאי דקאמר אף על פי שלא נתן כתובה כלומר דאכתי יש עליו חוב תנאי הכתובה. דהיינו מזונות. והוה אמינא דכיון דזנה מציאתה שלו קמ"ל דטעמא מאי וכו':

14. הערות הגר"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א

ילקט בנו אחריו. בפאה פ"ה מ"ו תנן דשוכר פועל ע"מ שילקטו בניו, אסור, וקשה דהרי אף בלי תנאי מותר, כמבואר הכא, ומה מקלקל התנאי, דמבואר בפאה ד"ע"מ" אסור. [1] וי"מ שע"י התנאי לא יתן הבעל הבית או הפועל לאחרים ללקט ומפקיע מהעניים שלא כדין ולא מסתבר, [2] ורע"ב מפרש שם שע"כ שנותן לבניו ללקט הוי השכירות יותר נמוכה ונמצא נפרע חובו ממון עניים. עיין שם. [3] ונראה שהטעם הוא משום דהוי דרך מכירה, וכבר נתבאר לעיל י"א: שקנין סודר אסור במתנות כהונה וה"נ ע"י תנאים הוי דרך מקח וממכר ואסור.

15. תוספות מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א ד"ה ואבוה עשיר

ואבוה עשיר הוא - לאו דוקא עשיר אלא כלומר כיון שיש לו חלק בשדה חייב בלקט כדדרשינן לר"א פ"ק דגיטין (דף יב. ושם) לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו ולרבנן נמי או נפקא להו מקרא אחרינא או תרתי ש"מ.

16. ריטב"א על בבא מציעא דף יב/ב

ופרכיה רבא להאי טעמא. ואמרינן רבא אמר עשו שאינו זוכה כזוכה. כלומר לעולם מתני' כר' יוסי, וטעמא דר' יוסי לאו משום דקטן יש לו זכייה מה"ת אלא זכיותו מדרבנן, פרש"י ז"ל ועשו את הקטן שאינו זוכה מן הדין כאלו הוא זוכה, ויש שהקשו עליו דסוף סוף זכיה דקטן זה מדרבנן הוא והיכי מפקע מידי זכיות עניים דעלמא שהיא מן התורה, ויש שפירשו בתוספות האחרונות עשו את העניים דעלמא שלא זכו בפאה זו כאלו כבר זכו בה והפקירוה לבניו של פועל, ואין זה טעם נכון אלא פרש"י ז"ל עיקר, ודקאמרת היכי פקעה זכיה דעניים דעלמא שהיא מדאורייתא, הא לאו מילתא היא דהא קי"ל דהפקר ב"ד הפקר וכ"ש הכא דניחא להו לעניים דעלמא וכדמפרש ואזיל, והם מחלו זכותם אצל בניו של זה:

17. גזלת משה

עשו שאינו זוכה כזוכה מ"ט עניים גופייהו ניחא לכו
וכו. לכאורס קשה אי עניים גופייהו ניחא לכו
א"כ מן התורה מותר לו ללקוט, וי"ל דנכי דרוז עניים ניחא
לכו מ"ט יש מיעוט עניים שלח ניחא לכו (כגון אלו שאין
לם צנים וכיו"צ) וא"כ מן התורה אסור לו ללקוט. דכו
כגזל לאותן העניים ורק רצון כיון דחזו דרוז עניים ניחא
לכו תקנו שיכח מותר לו ללקוט.

18. שערים מצויינים בהלכה

עניים גופייהו ניחא להו. כתב בלקט יושך (דף
כו) מה שהשיב מהרי"ל למהרא"י,
דאבלים גופייהו ניחא להו, כי היכי דכי באים
הם ג"כ למקום אחר, שאין מוחין להם מלומר
קדיש, וראיה מהגמ' דעניים גופייהו ניחא להו.
וכ"כ בתשו' מהרי"ל החדשות (סי' כא)

19. נחלת משה

ר"פ אמר כגון ששכרו ללקט מניאות וחיכי דמי דאקפי אגמא
צכוורי. לכאורה קשה והלא פשיטא דאם שכרו ללקוט
דגים דהדגים שייכים לצעה"ב, ועיין בחוס' הרא"ש שכתב
דקמ"ל דאפי' כגזיה מניאה אחרת שהיא לצעה"ב שלא תאמר
דוקא דגים דהיינו מניאה ידועה אבל מניאה אחרת לא
שכרו ולא אסיק צעה"ב אדעתיה שימלא מניאה קמ"ל דכל
המניאות שייכים לצעה"ב ע"ש, ולכאורה קשה אם שכרו
ללקט דגים למה שתהא מניאה אחרת שייכת לצעה"ב, ונ"ל
דכוונת הרא"ש דאיידי ששכרו ללקט מניאות ובראה לו
על הדגים וסד"א דכיון דהצעה"ב לא אסיק אדעתיה שימלא
מניאה אחרת אז אם מלא מניאה אחרת זה לא שייך לצעה"ב
קמ"ל כיון דמ"מ אמר לו סתם מניאה אז כל מניאה שמולא
שייך לצעה"ב, ולענוד"י דהחידוש של הצרייחא היא דאע"פ
שהפועל אחר שליקט את הדגים אמר שליקט לנורך עלמו
אינו נאמן דכיון שליקט סתם אן סכדי דאדעתיה דבעל
הצית ליקט.

20. שו"ע חו"מ סימן סה

(ו) המוצא שטר חוב, אף על פי שיש בו נאמנות, אפילו הוא תוך זמנו, ואפילו אין בו אחריות ולוה מודה, לא יחזיר, דחיישינן לפרעון ולקנוניא. ואפילו אמר הלוה או המלוה: נקב יש בו בצד אות פלוני, לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ואם מפורש בשטר בהדיא שאינו חייב באחריות, אם חייב מודה, יחזיר:

21. שפתי כהן על חו"מ סימן סה

(כ) ואפילו אמר הלוה או המלוה נקב כו'. כלומר שאין הלוה מודה אלא שאומר שפרעו ומידו נפל ונותן בו סימן אפ"ה אין מחזירין לידו כ"כ ב"י וה"ה כשהמלוה נותן סימן זה לא מהני לענין לגבות מהלוה עצמו אבל סימן אחר מובהק מהני ולענין לגבות ממשעבדי לא מהני סימן כלל היכא דאיכא למיחש שהלוה הגיד לו הסימן או שהלוה יודע ג"כ הסימן ועושה עצמו כלא יודע דהא אפי' שניהם מודים חיישינן לקנוניא כנ"ל:

22. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יב עמוד ב

יש מחלוקת אי מהני יאוש בחוב, בחו"מ סי' קס"ג ג"ב ט"ז, וכאן מאחר דלא מהני סימן כנ"ל, אם כן למה לא נאמר שהמלוה התייאש, למ"ד דיש יאוש בחוב, אך לק"מ, וכ"כ הנהיבות שם סק"ח ועי"ש קצה"ח סק"י, דהמלוה לא מתייאש כי מקוה שהלוה יודה שחייב, כמו שבכל אבידה אין הבעלים מתייאש כשיש סימן ומטעם דשמא יגנבו החפץ.

23. ריטב"א על בבא מציעא דף יב/ב

ואמרינן אי בשחייב מודה שלוה ולא פרע כי יש בהם אחריות נכסים אמאי לא יחזיר. [1] פי' דהשתא ס"ד דלקנוניא לא חיישינן, ואב"י הוא דחדית האי סברא לקמן ופירש מתנ"י משום דחיישינן לקנוניא דאלמא עד השתא לא הוה סברי הכי, [2] ויש שפירש דלהכי פרכינן אמאי לא יחזיר, דאפי' תימא דעל פיו אין לנו לטרופ לקוחות לשעבר מ"מ יחזיר לטרופ לקוחות מכאן ולהבא דהא אי בעי משעבד נפשיה מכאן ולהבא ויחזירנו המוצא בב"ד לגבות בו מכאן ולהבא בלבד, וקמא עיקר:

24. הערות הגר"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יב עמוד ב

אילימא כשהייב מודה אמאי לא יחזיר. אף שחב לאחריים, כלומר ללקוחות אך שאני הכא דהרי לא מצד הודאתו גובים ואין צריך להודאת בעל דין, אלא דהשטר מצד עצמו הוא טוב, ולהרמב"ם פ"ח מגזו"א הי"ד סבירא ליה דאף שלא יחזיר להלכה, אבל אם עבר והחזיר הרי זה גובה בו.

1. שערים מצויינים בהלכה

גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו. פרש"י דזכין לו שלא מדעתו, דאנן סהדי דניחא ליה שתהא שלוחו. וכתב בשו"ת חלקת יואב (אהע"ו סי' יא) דזכיה לעולם לא מהני רק בדבר שאין אנו צריכין לגילוי דעתו, דהרי כתב רש"י דאנן סהדי דאילו היה יודע היה עושהו שליח, אבל בדבר שהוא מסופק אם מרוצה, ואף שגילה דעתו לא מהני, רק אם תוכל לומר שנעשה שליח בשעת הגילוי דעת.

2. דף על הדף מסכת בבא מציעא דף יב עמוד א

בגמ': מצייאת קטן לאביו.

בפרדס יוסף (פר' בראשית בהגהה) הביא שבעל האמרי אמת בהסכמה לחלק א' כתב, דמהאי טעמא קראתו רבקה ליעקב בנה הקטן ועשו בנה הגדול, משום שיעקב סמך על שלחן אביו נקרא קטן, ועשו ציד בפיו של עצמו לכן אהבו אביו. בפרדס יוסף העיר על כך, דמה שבן הסמוך על שולחן אביו נקרא קטן היינו לגבי

אביו, כמו שאמרו כאן דמצייאת קטן לאביו, וכן נפסק בשולחן ערוך חושן משפט (סימן ע"ב), 'מצייאת בנו ובתו הסמוכים על שלחנו, אף על פי שהם גדולים, ומצייאת בתו הנערה אף על פי שאינה סמוכה על שלחנו, ומצייאת עבדו ושפחתו הכנענים ומצייאת אשתו הרי אלו שלו', מה שאין כן לאחרים ודאי נקרא גדול, ואם כן מה לה לרבקה שתקרא ליעקב קטן יען שסמוך על שולחן אביו, הרי זה רק לגבי אביו ולא לגבי אמו.

והביא שנשלח לו קונטרס ירחון משכנות יעקב מהגאבד"ק זשארוב בגאליציע, הערות על ספרי פרדס יוסף חלק א', ובסימן כ"ו העיר בזה וכתב, כשהלכה רבקה לדרוש את ה' אמרו לה (בראשית כה, כג), 'ורב יעבוד צעיר', ולזה במכוון קראתו ליעקב קטן ולעשו גדול שעשו יעבוד ליעקב הצעיר.

3. הערות הגר"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף יב עמוד ב

פליגא דרחב"א דאמר גדול על שלחן אביו זהו קטן. בעירובין ע"ט: פליגי ראשונים, י"א שבמתנה יש יד לקטן (רמב"ם וסיעתו). ור"ת וסיעתו סבירא ליה שגם במתנה וה"ל בערובין אין לו יד בסמוך על שלחן אביו אף שגדול, ואי אפשר לזכות לו עירוב. ונמו"י הכא סבירא ליה שלר"ת אפילו האב עצמו לא יכול לזכות לו, וגרע מאשה שהבעל נותן לה מתנה. ובשו"ת ר"ב אשכנזי מבאר דבכך יש איבה יותר גדולה מאשר באשה, דכיון שזון אותו בחסד יש בזה איבה רבה, מה שאין כן באשה שמזונות שלה הוי תחת מעשה ידה.

וא"ת איך יתן לו מצה וד' מינים, אפילו בכך גדול אם הוא סמוך על שלחן אביו. וצ"ל על פי משנה נדרים ע"ח. מה שאתה נותן לפיך קנוי לך קנה, והיינו דכשנותנים לו לדבר מסויים וכדהכא למצות מצה וד' מינים הר"ז זוכה. והנה יל"ע דמתנה לזמן לא מהני בד' מינים שייחשב לכם אלא כשמקנה אותם לו לעולם, כ"ה להלכה, חוץ מדעת יחיד דסגי לזמן והוא שי' ר' אביגדור שהביא קצה"ח ס' רמ"א סק"ד, ולכן צריך לתת לו המצה וד' מינים לעולם אף שאין צריך לאלו אלא עד שיוצא בהם, והרי זה אי אפשר בנידו"ד שההקנאה להם רק לצאת יד"ת ל"ה שלכם, ולהקנות לעולם אין להם קנין מאביהם. וי"ל דיתכן שיפסיקו להיות סמוכים, והיינו דה"ל יקנה לעולם להם ועל סמך דאח"כ לאחר קיום המצוה לא יהיו סמוכים כבר ודחוק למאד.

וע"ע בהמשך (סוד"ה תיפוק) תירוץ פשוט ואין צריך למש"כ כאן...

ובזה אתי שפיר מה שהקשינו לעיל איך מקנה לסמוך על שלחן אביו אתרוג הרי אי אפשר להקנות לעולם, דכיון שרק תקנת חכמים הוא, הריהו יכול לומר אי אפשר בתקנת חכמים.

4. ספר ארץ הצבי- סימן כח

ועי' תוס' סנהדרין (סח:) דאף דקיי"ל דקטן אינו זוכה מן ההפקר אלא מדרבנן, מכ"מ היכא דאיכא דעת אחרת מקנה, או קונה הקטן מן התורה. וכן נפסק להלכה בשו"ע חו"מ (רמג ס"ו). ומקור לדעת התוס', שמעתי ממו"ר, שליט"א, מהגמ' ב"מ (יא), דאף דלקנין חצר בעינן תמיד שתהא חצר המשתמרת, בדעת אחרת מקנה אותן שאני, ולא בעינן שתהא משתמרת. וביאר בזה מו"ר, שיחי', דלעולם קשה, היאך אפשר לומר דחצר מטעם שלוחו איתרבאי (עיי"ש בסוגיית הגמ' יד ע"ב-יא ע"א), הלא אפילו בשליח דעלמא לא חל הקנין בעד המשלח אא"כ אמר השליח בשעת מעשה הקנין שלדעת כן הוא עושה הקנין, בכדי שיחול בעד המשלח. אבל בהלך השליח וקידשה לעצמו, הרי היא מקודשת לשליח ולא למשלח, וא"כ היאך אפשר לומר דחצרו של אדם תקנה בעדו בתורת שליח, הלא בשעה שהחצר תופס החפץ בעד משלחו — בעל החצר — הרי איננו אומר או אפילו חושב לקנות בעד המשלח, ובמה יקנה. ומן ההכרח לומר דזהו גדר ההלכה דבעינן שתהא החצר משתמרת, ואין הביאור בזה דבאינה משתמרת ליכא תפיסת החצר, דזה אינו, אלא דתפיסת החצר תמיד יש⁸, אלא דבאינה משתמרת חשיב כשליח שעשה מעשה הקנין באופן סתמי, ולא אמר בפירוש שעושה ד"ז בעד פלוני המשלח, דלא קנה המשלח. ודוקא בחצר המשתמרת חשיב כאילו איכא אומדנא דמוכח שתפיסת החצר נעשית כעת בעד המשלח — בעל החצר. ומעתה, כשחידש רב פפא דבמתנה, דאיכא דעת אחרת מקנה אותה, דלא בעינן משתמרת, מסתמא צ"ל דה"ט, דמאחר דאיכא דעת אחרת מקנה הקובעת שמעשה הקנין הזה נעשה בעד פלוני המשלח, תו לא מצרכינן

שיתכוון כן השליח בעצמו, וממילא הוה"נ דלא בעינן שתהא החצר משתמרת, דהלא מעיקרא זהו כל התכלית של הצרכת משתמרת. וממילא — ס"ל לתוס' — דנתבאר מדברי הגמ', דכל היכא דאיכא דעת מקנה, זה יכול לשמש בעד דעת הקונה ולמלא את מקומו, וממילא הוה"נ דאית לן למימר, דאף דתמיד בעינן לכל מעשה קנין דעת קונה, מכ"מ, היכא דאיכא דעת אחרת מקנה, זה יכול לשמש תחת דעת הקונה ולמלא את מקומו. אכן עיי"ש בשט"מ לב"מ בשם הר"ר פרץ ביאור אחר בכונת רב פפא, דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה, או אסור לאחרים ליקח את החפץ הזה המונח ברשות חברו מטעם אי' לא תגזול, שדוקא לזה הוא רוצה להקנות, ולא לאחר. וממילא, חשיבא החצר שפיר כמשתמרת מכח אי' גזל, [וכענין שדרשו חכמים (סנהדרין לו.) על הפסוק סוגה בשושנים, שכשהאשה מודיעה לבעלה שהיא נדה, ושניהם נוהרים באי' התורה, חשיב כאילו יש שמה סייג וגדר המפסיק בין שניהם ומונעם מלחטוא, (כן שמעתי בשם ספרי הדרוש בקשר לדברי רבנו פרץ האלו.)]. וה"נ אית לן למימר לגבי דין חצר המשתמרת, דמכח האי' גזלה חשיב כאילו יש שמה סייג וגדר המונע מכל אדם מלקחת החפץ המונח ברשות חברו, ושפיר הוי' חצר המשתמרת, ולא (כביאור הג"ל) דלא בעינן חצר המשתמרת במקום שיש דעת אחרת מקנה אותן. ואם נניח כהבנת הר"ר פרץ, או ממילא ליכא כלל מקור לדיעה זו שבתוס' סנהדרין, שקטן קונה מן התורה היכא דאיכא דעת אחרת מקנה לו. וי"ל דבהכי פליגי ב' הדיעות שבתוס', בהבנת טעמא דרב פפא, דבמתנה קני אף דאינה משתמרת, עכת"ד. [ועי' כל זה בסוף ההערה האחרונה שבקונטרס לשמה בגטין (בסי' כד).]

יש לפסול כה"ג מטעם ט"ג מעג"ק. וביאר הגר"ח בדעת הרמב"ם, דבחצר שאינה משתמרת איכא שפיר תפיסת החצר בעד בעל החצר, (אלא שאינה קונה), ובוה סגי להסיר בעיית ט"ג מעג"ק.

8) השהו ביאור הגר"ח (מפי השמועה) ברמב"ם סוף פ"ה מהל' גרושין, שאם נתן הגט לתוך חצר אשתו שאינה משתמרת, שאינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה. ובמניד משנה הביא ספק הרשב"א, דאולי